SKOLA THERESA NUZZO

EŻAMIJIET TA' NOFS IS-SENA 2020-2021

Il-Ħames Sena

MALTI - TAĦRIĠ MILL-QARI   Ħin: 50 minuta

Isem:____

Klassi: ______________________

Nru tar-Reġistru: ___________

Marka Totali
____
30

L-Ewwel Taqsima (10 marki)

Mill-Baqra għall-Pakkett : Il-Ħalib

1. Il-ħalib fih ħafna sustanzi. Importanti li kuljum nixorbu minnu. Dan jgħinna nsaħħu wkoll l-għadam kif ukoll is-snien għaliex jagħtina l-kalċju.

2. Għal żmien twil il-Maltin kienu jieħdu l-ħalib tal-mogħża jew tan-nagħġa. Ir-raħħala kienu jduru fit-toroq tal-ibliet u l-irħula bil-merħliet tagħhom jbigħu l-ħalib billi annimali skont il-

3.

Ġara li ħafna nies bdew jimirdu bil-marda tad-deni irqiq. Min jimrad bid-deni rqiq jibda jitlagħlu ħafna deni f'daqqa u din il-marda tista' tmut biha.

4.

Sir Temi Zammit, tabib għaref Malti skopra dan il-mikrobu fil-ħalib. Huwa ssuġġerixxa li n-nies jibdew jgħallu l-ħalib qabel ma jixorbuh jew jagħmluh ġbejniet.

5. Fl-istess żmien, fi Franza kien hemm tabib magħruf jismu Louis Pasteur li beda l-proċess tal-ħalib li jgħalluh u jkessħuh f'daqqa sabiex jinqatel kull mikrobu li jista' jkun fih.

6. Dan il-proċess baqa magħruf bħala pasturizazzjoni. Illum il-ġurnata il-ħalib li nixtru fil-pakketti huwa żgur tajjeb għalina għaliex dejjem ikun ippasturizzat.

A. Agħmel sinjal taħt il-kelma t-tajba. (3 marki)

1. Il-ħalib fih ħafna (kalċju, minerali, valuri).
2. Sir Temi Zammit kien (Malti, Amerikan, Taljan, Franċiż).
3. Xi nies kienu jimirdu bid-deni (qawwi, oħxon, irqiq).

B. Immarka t-tweġiba t-tajba billi tagħmel ✓taħt VERU jew FALZ, skont l-informazzjoni mogħtija. (4 marki)

	Veru	Falz
1. Il-ħalib huwa importanti li nixorbuh darba fil-ġimgħa.		
2. Il-Maltin kienu jixorbu l-ħaliba tan-nagħġa.		
3. Ħafna niex bdew jimirdu bid-deni oħxon.		
4. Fi Franza kien hemm tabib li skopra il-mikrobu fil-ħalib tal-mogħoż.		

Ċ. Għaqqad Kolonna A ma' Kolonna B billi tkompli n-numru fil-kaxxa l-vojta, skont dak li qrajt fis-silta. L-ewwel waħda hija lesta. (3 marki)

Kolonna A		Kolonna B
1. In-nies li bdew jimirdu		l-għadam kif ukoll is-snien.
2. Il-ħalib jgħinna nsaħħu		magħruf bħala pasturizazzjoni.
3. Sir Temi Zammit ssuġġerixxa	1.	beda jitlagħlhom ħafna d-deni.
4.Louis Pasteur ivvinta l-metodu		li n-nies jibdew jgħallu l-ħalib.

It-Tieni Taqsima (20 marka)

Aqra din l-informazzjoni u aħdem l-eżerċizzji ta' wara.

Is-Siġġu li Jitbandal

L-Ewwel Parti

"Ajma ħej, kemm saret tqila is-Sinjura Nen. Ma nafx kemm se ndum niflaħha fuqi. Issa ilni hawn madwar għoxrin sena. M'għadnix żagħżugħ, sabiħ u b'saħħti. Insomma aħjar nieqaf ingerger u nibda nitbandal," qal is-siġġu li jitbandal. (*par.1*)

Wenzu, ir-raġel tas-Sinjura Nen, kien xtrahulha bħala rigal meta twieled l-ewwel u l-uniku iben tagħhom, Ġanni. Kemm kienet ferħet bih is-Sinjura. Kienet issibu komdu wisq biex tbennen lil Ġanni li dan malajr kien jagħlaq għajnejh u jorqod.

"Dak kien żmien ieħor," ħaseb bejnu u bejn ruħu s-siġġu. "Is-Sinjura Nen kienet ħafna irqaq u jien kont fl-aħjar tiegħi." (*par.2*)

Is-siġġu li jitbandal sab ruħu jaħseb f'dak iż-żmien meta Ġanni ta' tifel żgħir li kien jitla' fuqu u jipprova jitbandal hu wkoll. Iżda mhux dejjem kien jirnexxilu. Imbagħad, meta ħadd ma kien ikun iħares, is-siġġu kien jagħtih imbuttatura u Ġanni erħilu jifraħ u jidħak kemm jiflaħ meta kien iħoss ruħu jitbandal 'il fuq u 'l isfel. (*par.3*)

Waqt li s-Sinjura Nen qamet bil-mod minn fuq is-siġġu, dan żaqżaq xi ftit u t-tnejn flimkien tennew, "Ajma jaħasra kemm xjaħna!" U s-Sinjura Nen ħarġet mill-kamra biex tmur tagħmel kikkra te' għaliha u għar-raġel tagħha.

Wara ftit, is-siġġu waqaf jitbandal u waqgħet ħemda kbira fil-kamra. (*par.4*)

(Marka għal kull waħda = 8 marki)

A. Immarka t-tweġiba t-tajba billi tagħmel sinjal (✓) fil-kaxxa.

1a	Din l-istorja qed tirrakkontaha s-Sinjura Nenn.	
1b	Din l-istorja qed jirrakkontaha s-siġġu.	
1ċ	Din l-istorja qed jirrakkontaha Ġanni.	

2a	Is-siġġu kien magħmul mill-ħadid.	
2b	Is-siġġu kien magħmul mid-drapp.	
2c	Is-siġġu kien magħmul mill-injam.	

3. Is-Sinjura Nenn kienet

a	mara avvanzata.	
b	mara żgħira.	
ċ	mara xiħa.	

4. Mill-1 paragrafu sib **verb kwadrilitteru**

____

5. Agħti l-**għerq tal-verb 'ibennen'**

____

6. Mit-3 paragrafu sib **aġġettiv**

____

7. Mis-silta sib **frażi** li tfisser '**kont għadni żgħir**'

____

8. Agħti l-**plural** ta' '**żagħżugħ**'

____

It-Tieni Parti

Ma tantx dam rieqed għax fil-kamra dlonk daħlu s-Sinjura Nen u Wenzu.

“Sar iżaqżaq wisq Wenz,” qalet is-Sinjura.

“Mhux xorta, għadu jaqdik,” qalilha Wenzu.

“Imma m’għadux sabiħ u jleqq, “ sostniet is-Sinjura Nen. (*par.5)*

Is-siġġu stenbaħ u fetaħ par widnejn daqshekk għax ġie xi jgħidlu li dan kollu kliem għalih.

“Dik ħaġa żgħira, Nen, issa nagħtih lagħqa lostru u jerġa’ jiġi ġdid, xi tgħid?” qal Wenzu.

“Heqq, insomma, ngħidlek il-verità xtaqt nixtri siġġu ieħor. Inbidlu ftit, ma tafx,” qalet is-Sinjura.

Is-siġġu li jitbandal baqa’ b’ħalqu miftuħ u l-għaraq beda jxoqq għalih. (*par.6)*

“Nen, jien ħsibtek għandek qalbek marbuta ma’ dan is-siġġu, daqskemm ilu għandna,” qal Wenzu.

“Veru, għax iġibli ħafna memorji sbieħ. Però issa nixtieq li nixtri wieħed ġdid.”

“Prosit għaliha s-Sinjura Nen,” qal irrabjat is-siġġu. Dan hu l-grazzi li nieħu ta’ kemm qgħadt inbandalha, ta’ kemm kont ta’ wens għaliha.” (*par.7)*

Wenzu u s-Sinjura Nen iddeċidew li jmorru jixtru siġġu ieħor peress li dak tal-għamara barra mir-raħal kellu roħs speċjali. Wara xi sagħtejn waslu lura u magħhom kellhom siġġu ieħor li jitbandal. Nena malajr neħħiet is-siġġu l-antik u poġġiet il-ġdid minfloku.

“Issa x’se nagħmlu bl-antik,” ħaseb Wenzu. (*par.8)*

Is-Sinjura Nen malajr kellha soluzzjoni li tistaqsi lil Zaren tal-kantuniera jridux għalih. Zaren kien iħobb iżomm kollox u ma jarmi xejn. Dawn kienu l-aħħar

mumenti fid-dar tas-Sinjura Nen. Zaren laqgħuh b'idejh miftuħa. Issa kien ser jibda ħajja ġdida għand dan is-sinjur. Min jaf x'hemm lest għalih? (*par.9)*

Anna Baldacchino – *Sagħtar*

B. Wieġeb dawn il-mistoqsijiet fi kliemek: (8 marki)

1. Kif inhi l-kundizzjoni tas-siġġu? *(par.5)*

____

____ (*marka)*

2. X'kienet ix-xewqa tas-Sinjura Nenn? *(par.6)*

____

____ (*marka)*

3. Ta' min kien il-favorit?

____ (*marka)*

4. Minn fejn marru jixtru s-siġġu l-ieħor, Wenzu u s-Sinjura Nenn? Għaliex?

____

____ (2 *marki)*

5. Minn paragrafu 7 fittex il-**frażi** fejn is-siġġu juri kemm kien iddispjaċut.

____ (*marka)*

6. Fejn jinsab issa s-siġġu? *(par.9)*

____ (*marka)*

7. Agħżel it-tajba.

Laqgħu b'idejh miftuħa tfisser (laqgħu bil-ġoff, ma ridux , feraħ bih)

(*marka)*

Ċ. Aħdem dawn il-mistoqsijiet billi żżomm f'moħħok iż-żewġ partijiet tal-istorja:

(4 marki)

1. X'għoġbok l-iktar minn dak li qrajt fl-istorja.

____

____

____*(2 marki)*

2. Taħseb li s-siġġu kien kuntent jew le? Għaliex

____

____

____ *(2 marki)*

TMIEM IL-KARTA